

REGIONINIO VERSLO JŪRŲ ŽUVININKYSTĖS SEKTORIAUS PROBLEMOS IR PERSPEKTYVOS

VIOLETA GRUBLIENĖ¹, EGLĖ GOTAUTIENĖ²

Klaipėdos universitetas (Lietuva), Klaipėdos valstybinė kolegija (Lietuva)

ANOTACIJA

Straipsnyje nagrinėjamos jūrų žuvininkystės sektoriaus, kaip regioninio verslo, problemos ir perspektyvos. Įvertinta jūrų žuvininkystės sektoriaus būklė, problemos ir numatytos galimos perspektyvos. Straipsnyje apibendrinta informacija, pateikta žuvininkystės sektoriaus norminiuose aktuose ir dokumentuose, statistinė informacija, moksliniai straipsniai bei informacija iš įvairių seminarų. Pateikta siūlymų galimoms perspektyvoms įgyvendinti.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: *jūrų žuvininkystė, sektorius, regionas, perspektyvos, tvari plėtra.*

JEL KLASIFIKACIJA: M100, Q22, Q56.

Įvadas

Lietuva iš visų Baltijos jūros valstybių turi trumpiausią kranto liniją (apie 90 km) ir mažiausią jūros akvatoriją (apie 7000 km²). Tai sudaro 1,5 proc. Baltijos jūros ploto. Tačiau jūros ir pajūrio reikšmė mūsų mažai šaliai yra itin svarbi ekonominiu, kultūriniu ir geopolitiniu požiūriais. Su jūriniu verslu jau šiandien yra susiję apie 18 proc. viso Lietuvoje sukuriama BVP. Kita vertus, Lietuvos pajūryje glūdi dar daug neišnaudoto potencialo, kuris intensyviai diegiant inovacijas, skatinant mokslo ir verslo integraciją gali reikšmingai padidinti šalies ekonomikos plėtrą ir socialinę gerovę.

Lietuvos jūrinis sektorius – tai įvairių jūrinio verslo šakų (jūros transportas, uostai, žvejyba, naudingų išteklių gavyba, pramonė, rekreacija ir kt.), jūrinių fundamentinių ir taikomųjų mokslinių tyrimų bei jūrininkystės specialistų rengimo sistemų visuma.

Viena svarbesnių regionui jūrinio verslo sričių – žuvininkystė. Tai specifinė ūkio šaka, daugiausia naudojanti natūralius gyvuosius gamtos išteklius – žuvis. Žuvininkystės sektoriaus poreikiai turi atitikti jo galimybes, kurias lemia išteklių būklė. Žuvų ištekliai – lengvai pažeidžiami gyvieji gamtos ištekliai, todėl jų naudojimo reguliavimas ir apsauga turi būti ypač atsakinga, būtina remiantis moksliniais tyrimais ir ilgalaikėmis tikslinėmis programomis (Green paper (...), 2001).

Jūrų žuvininkystė – viena seniausių žmonijos veiklos sričių, susijusi su tiesioginiu jūros žuvų, kaip maistinių gamtos išteklių, naudojimu. Didėjant pasaulyje žuvų ir jų produktų vartojimui, ilgą laiką jūrinė žuvininkystė plėtota laikantis principo – pasiimk žuvų iš jūros tiek, kiek gali. Trumpalaikiais ekonominiais

¹ Violeta Grublienė – Klaipėdos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Vadybos katedros docentė, daktarė (socialiniai mokslai). Mokslinės kryptys: regioniniai verslai, verslo projektavimo galimybės.

El. paštas: Violeta_grubliene@yahoo.com
Tel.: +370 612 546 63.

² Eglė Gotautienė – Klaipėdos valstybinės kolegijos Vadybos katedros vedėja, lektorė. Mokslinės kryptys: verslo plėtros galimybės, regionų problemos.

El. paštas: eglegotautiene@gmail.com
Tel.: +370 614 036 88.

prioritetais paremtas žuvininkystės sektorius susidūrė su rimta grėsme sunaikinti savo pajamų šaltinį. Tai lemia naują požiūrį ne tik į žuvininkystę, bet ir į visą ūkinę veiklą.

Atkūrus nepriklausomybę Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkis išgyveno dramatišką ekonominės recesijos ir kokybinių transformacijų laikotarpį. Nesuskubus pertvarkyti stambiosios okeaninės žvejojimo pramonės atsižvelgiant į naujas ekonomines ir politines sąlygas, dar neseniai dinamiškai plėtota Lietuvos žuvų ir kitų jūros produktų gavybos pramonė paskutiniojo dešimtmečio pirmojoje pusėje gerokai sumažino gamybos apimtį.

Norint išvengti jūrų žuvininkystės ūkio, kaip savarankiškos ūkio šakos, nunykimą, reikia numatyti mokslo, politinių sprendimų ir pragmatinių tikslų sąveiką. Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkis buvo ir turi likti svarbia tęstine Lietuvos nacionalinės kultūros dalimi, pasireiškiančia kaip kompleksinė veikla, susieta su šakos strateginiu valdymu, tausojančiu žuvų išteklių naudojimu, jūrų žvejojimo, žuvų transportavimu ir saugojimu, žvejojimo uostais, prekyba žuvų produktais, jų vartojimu, atliekų perdirbimu, šios šakos ūkine ir socialine infrastruktūra.

Pagrindinės straipsnyje akcentuojamos problemos: Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus valdymo sudėtingumas, kai kurių žuvų rūšių kvotų mažėjimas, žvejojimo sezono trumpėjimas, seni laivai, jaunimo nenoras susieti savo karjerą su šiuo sektoriumi.

Tyrimo objektas: Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus problemos ir perspektyvos.

Tyrimo tikslas: įvertinus Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus problemas ir galimybes, numatyti jo plėtros perspektyvas.

Siekiant suformuluoto tikslo sprendžiami šie tyrimo uždaviniai:

- įvertinti mokslinę literatūrą ir norminius aktus bei dokumentus, reglamentuojančius sektoriaus veiklą;
- nustatyti pagrindines jūrų žuvininkystės sektoriaus problemas ir galimas perspektyvas;
- pateikti siūlymų, kaip siekti tvarios jūrų žuvininkystės sektoriaus plėtros.

Tyrimo metodika. Rengiant šį straipsnį atlikta teisės aktų, reglamentuojančių žuvininkystės sektoriaus plėtros procesą Lietuvoje, bei kitų mokslinių šaltinių, analizė ir sintezė, apibendrinta informacija, seminarų medžiaga atskleidžianti jūrų žuvininkystės raidos procesą ir jo pokyčius atsižvelgiant į ekonomines ir politines tendencijas. Pagrindiniai nagrinėti dokumentai: Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis strateginis planas (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programa (2007), kurie reglamentuoja sektoriaus plėtros procesą. Taip pat nagrinėtos žuvininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos veiklos sritys, įvairūs planavimo dokumentai, skirtingų metų žuvininkystės sektoriaus ekonominės ir socialinės būklės apžvalgos ataskaitos.

1. Rezultatai

Analizuojant jūrų žuvininkystės problemas ir perspektyvas vartojamos šios pagrindinės sąvokos: *jūrų žuvininkystė, regionas, darnus (tausus) vystymasis*. Šios sąvokos interpretuojamos įvairiai, bet tiksliausias žuvininkystės sampratos aiškinimas pateiktas Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatyme (2001). Įstatyme pažymėta, kad Lietuvos žuvininkystė – tai su žuvų išteklių valdymu, išsaugojimu ir atkūrimu, žvejojimo, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminiu žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu susijusi veikla. Šalyje plėtojamos 4 pagrindinės žuvininkystės sektoriaus šakos:

- jūrų žuvininkystė (žvejojimo tolimuosiuose rajonuose, atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje);
- žvejojimo vidaus vandenyse;
- akvakultūra;
- žuvų perdirbimo pramonė ir rinkodara (Lietuvos Respublikos (...), 2001).

Jūrų žuvininkystės sektorius yra sudedamoji Lietuvos jūrų ūkio dalis ir realiai egzistuoja tiek, kiek Lietuva turi priėjimą prie Baltijos jūros, todėl analizuojant žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šaką, tikslinga apibrėžti *regiono* sąvoką (Grublienė, 2003).

Mokslinėje literatūroje dažnai vartojamos tokios sąvokos kaip: *teritorija, regionas, teritorinė sistema, regioninė ekonomika, rajonas* ir kt. Socialinę-ekonominę erdvę skirstant dalimis vartojami tokie teritoriniai

vienetai: arealas, zona, rajonas, regionas, anklavas ir kt. Dažniausiai vartojamos dvi sąvokos: *rajonas* ir *regionas*. Rajonas apibrėžiamas kaip teritorija su jai priklausančių elementų visuma (Бильчак, Захаров, 1998).

Regiono sąvoka atsirado vėliau. Šis terminas lankstesnis, nesusijęs su teritoriniu administravimu. Ekonomikos mokslas regioną apibrėžia kaip socialinę-ekonominę visumą, kur vyksta materialinės gamybos procesai (Rutkauskas, 2001; 2008). Socialinė-ekonominė geografija apibrėžia jį kaip gamybos objektą arba kaip aplinką, kurioje žmogus ir materialinė gamyba yra tarpusavyje susiję (Vaitekūnas, 1996, 2001). Regioną, kaip gyvenamąją aplinką, kur kuriamos žmonių gyvenimo sąlygos, tiria demografija (Stepukonis, 1998). Ekologija domisi regionu kaip teritorija, kuri daro poveikį supančiai aplinkai (Toliušis, Maksimovas, 1998).

Bendro regiono apibrėžimo nėra, pats aiškiausias ir priimtinausias teigia, kad regionas – tai visų pirma teritorija, pasižyminti tam tikromis specifinėmis gamtinėmis, demografinėmis, socialinėmis ir ekonominėmis sąlygomis, kurios jį apibūdina ir skiria nuo gretimų teritorijų (Гладкий, Чистобаев, 1998).

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007) pažymėta, kad siekiant tvarios žuvininkystės sektoriaus plėtros ir skatinant vietos partnerystę bei iniciatyvą, laikantis principo „iš apačios į viršų“, žuvininkystės regiono gyventojams būtina suteikti galimybę rengti žuvininkystės regiono plėtros strategijas, kurios atskleis jų poreikius ir tikslus.

Ten pat pažymėta, kad gerinti žuvininkystės regionų aplinkos kokybę būtina, siekiant gerinti vietos gyventojų gyvenimo kokybę, skatinti turizmą, taip regionai taps konkurencingesni ir išliks patrauklūs bei saugūs ateities kartoms. Kad žuvininkystės regionai galėtų pasidalyti geriausia praktika ir žiniomis, būtina skatinti žuvininkystės regionų bendradarbiavimą. Šiame kontekste reikėtų paminėti ir Naująją paradigmą, kurioje pabrėžiama būtinybė ne tiek remti atsiliekančius regionus, kiek išnaudoti regiono individualumą ir siekti konkurencinio pranašumo (OECD 2006a; 2006b).

Su žuvininkystės veikla susijęs regionas turi visas regionui būdingas savybes: teritorija, specifinės gamtinės, demografinės, socialinės ir ekonominės sąlygos.

Žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šakos veikla: žvejyba atviroje Baltijos jūroje ir jos priekrantėje siejasi su Lietuvos jūrų ūkiu ir regionu, nes daugiausia žuvininkystės įmonių susitelkę Klaipėdos apskrityje (81,3 proc. visų įmonių). Daugiausiai tai jūrų ir vidaus vandenių žvejybos įmonės. Šioje apskrityje susibūrusios stipriausios žuvininkystės regionų vietos veiklos grupės (ŽRVVG).

Lietuvos valstybės ilgalaikėje raidos strategijoje numatyta, kad regionų ekonomika bus plėtojama ir jų konkurencingumas didinamas atsižvelgiant į regiono turimus išteklius bei prioritetines plėtros kryptis, išryškinant regiono savitumą. Regionų institucijos bendradarbiaus tarptautiniu lygmeniu, įgyvendindamos nacionalinius ir ES regioninės plėtros politikos tikslus (Valstybės (...), 2002).

Ten pat teigiama, kad pagrindinis regioninės plėtros politikos tikslas – užtikrinti stabilaus aukšto gyvenimo lygio galimybes visoms šalies bendruomenėms; didinti šalies regionų sanglaudą, mažinant ekonominius, socialinius, kultūros, išsilavinimo sąlygų ir administracinių gebėjimų skirtumus tarp jų; užtikrinti darnią regionų ekonomikos plėtrą bei didinti jų konkurencingumą atsižvelgiant į regionų ypatumus; tolydžiai plėtoti regionų fizinę ir socialinę infrastruktūrą; užtikrinti veiksmingą regionų vietinių išteklių naudojimą, racionalų regioninės plėtros finansavimą naudojant tiek šalies, tiek užsienio finansinių šaltinių lėšas, kaimo bendruomenių gyvybingumą ir plėtrą (Valstybės (...), 2002).

Darnus analizuojamos šakos vystymasis yra labai svarbus. R. Čiegio (2009) teigimu, ši sąvoka apima tris esminius požiūrius: ekonominį, aplinkos ir socialinį vystymąsi. Darnaus vystymosi koncepcijos pagrindą sudaro trys lygiaverčiai komponentai – aplinkos apsauga, ekonominė plėtra ir socialinis vystymasis. Kitaip tariant, darnus vystymasis – tai savotiškas kompromisas tarp aplinkosauginių, ekonominių ir socialinių visuomenės tikslų, leidžiantis siekti visuotinės gerovės sau ir ateinančioms kartoms.

Ten pat pažymėta, kad literatūroje gausu *darnaus vystymosi* sąvokos apibūdinimų, tačiau pagrindinę mintį išreiškia klasikinio tapęs Brundtland komisijos ataskaitoje pateiktas apibrėžimas: tai vystymasis, kuris tenkina šiuolaikinio žmogaus poreikius, išsaugodamas galimybes būsimoms kartoms tenkinti savuosius (Čiegis, 2009).

A. V. Rutkauskas (2008) akcentuoja, kad šiandien *plėtros* ir *tvarumo* sąvokos dažnai neatsiejamos analizuojant tiek globalinius, tiek regioninius, tiek vietinius procesus.

Jūrų žuvininkystė susieta su tiesioginiu jūros žuvų, kaip maistinių gamtos išteklių, naudojimu. Vertinant žuvininkystės sektoriaus jūrų žuvininkystės šakos būklę ir vystymosi galimybes, būtina atsižvelgti į regiono bei šakos darnaus vystymosi aspektus, kurie turi įvertinti aplinkosauginius, ekonominius ir socialinius visuomenės tikslus.

Lietuvos jūrų žuvininkystė yra: *nacionalinė* pagal kultūrinį reikšmingumą; *regioninė* pagal veiklos koncentraciją; *tarpžinybinė* pagal interesų sritis; *tausojanti* pagal natūralių gamtos išteklių naudojimo pobūdį; *socialiai orientuota*, nes yra žemas pajamas gaunančių gyventojų pragyvenimo šaltinis; *ekonomiškai tikslinga*, kadangi nuolat didėja žuvų produktų paklausa ir išlieka nesunkiai pasiekiami žuvų ištekliai (Grublienė, 2006).

Kitas straipsnio uždavinys – įvertinti jūrų žuvininkystės sektoriaus problemas.

2. Pagrindinės jūrų žuvininkystės sektoriaus problemos

Straipsnyje šio sektoriaus problemos vertinamos analizuojant ir apibendrinant informaciją, pateiktą dviejuose su sektoriaus veikla susijusiuose dokumentuose: Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007). Nagrinėti ir sektoriaus statistiniai dokumentai: Lietuvos žuvininkystė. Dokumentai, faktai, skaičiai. 2006–2007 metai (2009), Rinkotyra Nr. 1(43) (2009), informacija pateikta Žuvininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos tinklalapyje.

Viena pagrindinių problemų – sektoriaus valdymo sudėtingumas. Žuvininkystės sektorių Lietuvos Respublikoje administruoja Žuvininkystės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos ir Aplinkos ministerija. Taikomuosius biologinius žuvininkystės tyrimus atlieka Žuvininkystės tarnyba, Vilniaus universiteto Ekologijos institutas, Klaipėdos universitetas. Žuvininkystės tyrimų ir mokslo skyrius nuolat stebi ir tiria Baltijos jūros žuvų išteklių būklę, Vilniaus universiteto Ekologijos instituto Jūros ekologijos laboratorija tiria žuvų išteklius Kuršių mariose ir Kauno vandens talpykloje. Šilavoto filiale užsiimama karpių selekcija, Žeimenos lašišinių žuvų veislyne – dirbtinai veisiamos ir auginamos išžuvinimo į valstybinės reikšmės vandens telkinius tikslais lašišinės žuvys (lašišos ir šlakiai), taip pat atliekami lašišinių žuvų genetinės kontrolės darbai. Žuvininkystės sektoriaus ekonominius ir socialinius tyrimus atlieka Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas (Lietuvos žuvininkystės (...), 2006).

Pateikta informacija akivaizdžiai iliustruoja žuvininkystės sektoriaus valdymo sudėtingumą. Visos įstaigos, administruojančios žuvininkystės sektoriaus veiklą, išsibarsčiusios po Lietuvą, jų veiksmus koordinuoti labai sudėtinga (Grublienė, 2007).

Kita akivaizdi Jūrų žuvininkystės šakos problema – nuolatos mažėjančios žvejojimo kvotos (išskyrus menkių kvotą, kuri 2007–2009 metais mažėjo, 2010–2012 m. didėja).

Lentelė 1. Lietuvai skirta šprotų žvejojimo kvota 2008–2012 m.

Metai	2008	2009	2010	2011	2012
Kvota, t	22745	20015	19015	14451	11272

Šaltinis: seminaro Žvejojimo Baltijos jūroje aktualijos ir jų aptarimas, vykusio 2011 12 05 Palangoje, medžiaga.

Kvota 2012 m. sumažinta 22 proc. Lietuvai skirta 11 272 t, tai 3179 t mažiau nei 2011 m. Remiantis Tarptautinės jūrų tyrinėjimo tarybos (TJTT) 2008–2011 metų „Rekomendacijų ir patarimų“ knygoje pateiktais rodikliais, 2008–2012 metų laikotarpiu šprotų ištekliai vertinami kaip žvejojami netausojančiai.

Lentelė 2. Lietuvai skirta strimelių žvejojimo kvota 2008–2012 m.

Metai	2008	2009	2010	2011	2012
Kvota, t	4456	4192	3689	3136	2289

Šaltinis: seminaro Žvejojimo Baltijos jūroje aktualijos ir jų aptarimas, vykusio 2011 12 05 Palangoje, medžiaga.

Kvota 2012 m. sumažinta 27 proc. Lietuvai skirta 2289 t, tai 847 t mažiau nei 2011 m.

Remiantis Tarptautinės jūrų tyrinėjimo tarybos (TJTT) 2008–2011 metų „Rekomendacijų ir patarimų“ knygoje pateiktais rodikliais, 2008–2012 metų laikotarpiu strimelių išteklių vertinami kaip žvejojami netausojančiai.

Lentelė 3. Lietuvai skirta vakarinių menkių žvejybos kvota 2008–2012 m.

Metai	2008	2009	2010	2011	2012
Kvota, t	450	383	415	440	499

Šaltinis: seminaro Žvejybos Baltijos jūroje aktualijos ir jų aptarimas, vykusio 2011 12 05 Palangoje, medžiaga.

Kvota 2012 m. padidinta 13 proc. Lietuvai paskirta 499 t, tai 59 t daugiau nei 2011 m.

Remiantis Tarptautinės jūrų tyrinėjimo tarybos (TJTT) 2008–2011 metų „Rekomendacijų ir patarimų“ knygoje pateiktais rodikliais, 2008–2012 metų laikotarpiu menkių išteklių vertinami kaip žvejojami tausojančiai.

Lentelė 4. Lietuvai skirta rytinių menkių žvejybos kvota 2008–2012 m.

Metai	2008	2009	2010	2011	2012
Kvota, t	2181	2509	2885	3318	3818

Šaltinis: seminaro Žvejybos Baltijos jūroje aktualijos ir jų aptarimas, vykusio 2011 12 05 Palangoje, medžiaga.

Kvota 2012 m. padidinta 15 proc. Lietuvai skirta 3818 t, tai 500 t daugiau nei 2011 m. Išteklių žvejojami tausojančiai. Išteklius reikėtų vertinti kaip labai geros būklės.

Seimo Verslo ir užimtumo komisijos pirmininkas S. Lapėnas teigia, kad Lietuvoje dabar egzistuojanti žuvų sugavimo kvotų paskirstymo metodika ir proporcijos ne tik neatitinka strateginių šalies tikslų, bet ir neskatina žvejų keisti žvejybos būdų. Pažymima, kad neperspektyviai ir aplinką bei žuvų išteklius naikinančiai žvejybai tralais kiekvienais metais suteikiama kelis kartus didesnė kvotos dalis, palyginus su kvota, skiriama laivams, žvejojantiems ūdomis (kabliukais) ir aplinką tausojančiais tinklais. Tokia disproporcija sunkiai pagrįdžiama, nes 26 tralinės žvejybos laivams skiriama 85 proc., kitiems maždaug 20-čiai laivų skiriama vos 15 proc. numatomos kvotos. Su tokiu kvotų paskirstymu, nesudarant sąlygų plėtotis moderniems mažiesiems laivams, Lietuva gali likti ir be žuvų, ir be jas galinčių pagauti žvejų. Europos Sąjungos mokslininkai jau seniai kritikuoja ir siūlo atsisakyti Lietuvoje plačiausiai taikomo dugninės tralinės menkių žvejybos būdo. Pasak S. Lapėno (2011), Verslo ir užimtumo komisija nustatė, kad šiuo metu praktikoje veikianti žuvų sugavimo kvotų skirstymo metodika ir santykis neatitinka Vyriausybės patvirtintame Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane keliamų plėtros tikslų ir prioritetų, nes neskirta dėmesio racionaliam žuvų išteklių naudojimui, neskatinama keisti žuvų gaudymo būdų, nesudaromos sąlygos modernizuotis ir plėstis mažoms įmonėms. Atsižvelgdama į tai, ar Verslo ir užimtumo komisija Seime siūlo Vyriausybei Baltijos jūros menkės gaudymo kvotas skirstyti ne pagal tradiciškai nusistovėjusius santykius, o atsižvelgiant į pažangesnius žvejybos būdus ūdomis ir aplinką tausojančiais tinklais; atšaukti nepagrįstą Žuvininkystės departamento generalinio direktoriaus įsakymą dėl 20 metrų gylio apribojimo priekrantės žvejams; numatyti skaidresnę ir konkrečios įmonės veiklai pritaikytą rodiklių procedūrą kompensacijoms už žvejybinės veiklos nutraukimą.

Remiantis informacija Europos Sąjungos oficialiame leidinyje, kaip nustatomos Baltijos jūroje atitinkamiems metams tam tikrų žuvų išteklių ir žuvų išteklių grupių žvejybos galimybės bei susijusios sąlygos, galima teigti, kad nuolat trumpinamas menkių žvejybos sezonas. 2008 metais leista žvejoti 223 dienas per metus, 2009-aisiais žvejybos laikotarpis sutrumpėjo iki 201 dienos, o 2010 metais leista žvejoti tik 181 dieną, t. y.

beveik 19 proc. mažiau nei 2008-aisiais, 2011 ir 2012 m. žvejybos laikotarpis sutrumpintas iki 163 dienų, t. y. dar maždaug 10 procentų nei 2010 metais (Tarybos reglamentas – 1404/2007, 1322/2008, 1226/2009, 1124/2010, 1256/2011).

2011 metai Lietuvos žvejams ypatingi. 2011 m. gruodžio 19 d. duomenimis, menkių žvejybos kvotos panaudotos tik 83 proc., žvejams dar liko sugauti apie 600 t menkių. Ši situacija susidarė dėl kelių priežasčių. Rytinių menkių kvota pastaruosius 3 metus didėjo po 15 proc. kasmet. Nuo 2008 m. iki 2011 m. Lietuvos menkių kvota padidėjo 1127 t. 15 proc. menkių kvota didės ir 2012 m. – iki 4317 t.

Ši situacija atskleidžia dar vieną Lietuvos žuvininkystės sektoriaus problemą: Baltijos jūroje ir jos priekrantėje žvejojama senais ir neekonomiškais laivais, kurie sunaudoja daug kuro, neaprūpinti modernia įranga tinkamai žuvų kokybei palaikyti ją gabenant, laivuose prastos sanitarijos ir higienos sąlygos (Lietuvos žuvininkystės (...), 2007).

Pasenęs Lietuvos Baltijos jūros žvejybos laivynas nebepajėgia išnaudoti visų menkių kvotų. Didžioji menkes žvejojanti laivų dalis – mažieji žvejybos traleriai, kurių varikliai yra seno modelio, mažo galingumo ir neekonomiški kuro sąnaudų požiūriu. Žemės ūkio ministerijos Žuvininkystės departamentas, matydamas susidariusią situaciją, kelis kartus kreipėsi į Europos Komisiją su prašymu, kad laivynui atnaujinti būtų galima panaudoti Žuvininkystės fondo lėšas, tačiau gautas neigiamas atsakymas. Lietuvos atstovai kėlė šį klausimą Europos Tarybos posėdžiuose, tačiau Europos institucijos nebuvo linkusios šios problemos spręsti. Kita vertus, menkių žvejybinės kvotos nepanaudojamos ir dėl kitų priežasčių: dažnai žvejoti neleidžia blogi orai, o daugiausiai įtakos turi tai, kad žvejai, taupydami menkių žvejybos kvotas, pavasarį žvejoja šprotus ir strimeles. Šių rūšių žvejybos kvotos išnaudojamos daug geriau: 97 proc. strimelių ir 99 proc. šprotų. Tokį didelį šių rūšių žvejybos kvotų panaudojimą galima laikyti išskirtiniu.

Šiuo metu ES Taryba išsiuntinėjo šalims Europos Parlamento (EP) pateiktus siūlymus dėl Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) steigimo bei jūrinės strategijos. Naujas dokumentas nuo 2014 metų turėtų pakeisti ankstesnius žuvininkystės reglamentus. Šie metai skirti priemonėms svarstyti ir pastaboms pateikti.

Projekte įrašyta Lietuvos žuvininkystės sektoriui nepalanki nuostata – iki 2020 metų neremti naujų laivų statybos, kaip to daryti neleista ir iki šiol. Naujos strategijos projekte daug kalbama apie laivų modernizavimo priemones, nors atnaujinti lietuvių turimus 30 metų senumo tralerius vargu ar įmanoma. Šių laivų „pavaręs“ net korpusų metalas. Lietuvos žuvininkystės valdininkai mano, kad atnaujinti laivyną žvejų įmonėms padės siūlomos žuvų kvotų koncesijos. Naują tvarką ketinama diegti jau nuo 2013 metų.

Iki 2012 metų Lietuvos žvejai yra gavę per 28 mln. litų laivams pjaustyti ir už pasitraukimą iš verslo. Baltijos laivynas sumažėjo trečdaliu – iki 37 laivų. Ši situacija nepalanki, siekiant išnaudoti kvotas: vieni laivai dėl senumo nepajėgūs žuvų išgauti, o kiti, kurių techninės galimybės yra didesnės negu skirta kvota, dėl didelių degalų sąnaudų naudojami neekonomiškai.

Lietuvos žuvininkystės sektoriui svarbu atnaujinti laivus. Esant nepalankioms oro sąlygoms, nuo lapkričio mėn. mažai kas išplaukia žvejoti, nes laivų korpusai surūdiję ir žvejai, esant 10 metrų per sekundę vėjui, bijo plaukti į jūrą.

Dar viena akcentuotina problema yra neefektyvus Klaipėdos žuvininkystės produktų aukciono valdymas. Aukcionas savo veiklą pradėjo 2007 metais. Jam statyti panaudotos Europos Sąjungos (ES) Žuvininkystės fondo lėšos, iš viso – 5,64 mln. litų. Šio aukciono steigėja ir visų akcijų savininkė yra Žemės ūkio ministerija. Žemės ūkio ministerija, būdama už 300 kilometrų, negali garantuoti efektyvaus aukciono valdymo. Klaipėdos miesto savivaldybė turi planų perimti šio objekto valdymą savo žinion, bet jokių oficialių prašymų ir aukciono veiklos vizijos žuvininkystės tarnybai nėra pateikusi. Oficialiuose žvejų susitikimuose akcentuojama, kad aukcioną reorganizavus į municipalinį liautųsi kalbos dėl jo privatizavimo. Žuvininkystės produktų gamintojų asociacijos, vienijančios 70 proc. žvejų, atstovo teigimu, savivaldybei perėmus aukcioną pagerėtų ir pačių žvejų padėtis. Pinigai už parduotą laimikį žvejus pasiektų greičiau, be to, jie žuvis galėtų pardavinėti tiesiogiai miestiečiams. Pagrindinis aukciono pajamų šaltinis – 6,5 proc. lėšų nuo parduotų žuvų. 2010 metais aukcionas gavo 641 tūkst. litų, veiklos sąnaudų sudarė 480 tūkst. litų.

Kita sektoriaus problema susijusi su žmonių ištekliais. Pastaraisiais metais stebima Lietuvos žvejybos laivyne dirbančių kvalifikuotų darbuotojų senėjimo tendencija. Jaunimas mažai domisi šia veikla, o žuvi-

ninkystės sektoriaus darbuotojai ir su jais susiję asmenys labai susiskaidę, trūksta jų aktyvaus dalyvavimo, kuriant savo pačių gerovę, inicijuojant žuvininkystės sektoriaus efektyvią plėtrą.

Lietuvos regionai, priklausantys nuo žuvininkystės veiklos, pastaruoju metu patiria daug ekonominių ir socialinių sunkumų dėl vykdomos žuvų išteklių tausojimo politikos bei žvejybos pajėgumų mažinimo (Lietuvos žuvininkystė (...), 2009).

Jūrų žuvininkystės sektoriaus veikla yra problemiška, bet Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje (2007) akcentuota, kad Lietuva turi išsaugoti ir plėtoti žuvininkystės sektorių, pertvarkydama jį į ekonomiškai efektyvią ir socialiai naudingą veiklos šaką. Būtina pažymėti, kad pasaulio ekonomikos globalizacijos procesų kontekste jūrinių verslų išreikšta augimo tendencija.

3. Jūrų žuvininkystės perspektyvos

Žuvininkystė Lietuvoje – senas tradicijas turinti veikla. Lietuvai esant Europos Sąjungos (ES) nare Žemės ūkio ministerijos veiklą lemia nacionaliniai interesai ir vykdoma ES bendroji žuvininkystės politika, kurios tikslas – suderinti žuvų išteklius su į rinką orientuotu moderniu ir konkurencingu žuvininkystės ūkiu, švelninant jo pertvarkymo socialinius padarinius.

Istojus į ES, vienas svarbių Žemės ūkio ministerijos uždavinių buvo įgyvendinti su ES suderintą žuvininkystės sektoriaus administravimo modelį, naują teisinę bazę, pasinaudoti žuvininkystės plėtrai skirta parama. Žemės ūkio ministerija nustatyta tvarka administruoja Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir finansinės paramos Lietuvos žuvininkystei lėšas, skirtas žuvininkystės plėtros programoms įgyvendinti. Lietuvai, kaip ir kitoms ES valstybėms narėms, žuvininkystės plėtrai teikiama ES finansinė parama.

2007 m. pradėta vykdyti Europos žuvininkystės fondo (EŽF) programa žuvininkystės sektoriaus plėtrai suteikia naujų galimybių. Fondo sudarymo tikslas – ES parama valstybių narių žuvininkystės sektoriams 2007–2013 m. Parama žuvininkystės sektoriui šiuo programavimo laikotarpiu teikiama pagal 5 prioritетines kryptis: žvejybos laivyno pajėgumų pritaikymo priemonės; akvakultūra; žvejyba vidaus vandenyse; žuvininkystės ir akvakultūros produktų perdirbimas ir rinkodara; bendro intereso priemonės; tvari žuvininkystės regionų plėtra; techninė parama. 2007–2013 m. laikotarpiu žuvininkystės sektoriui numatyta paskirstyti 246,56 mln. Lt, iš jų 189,3 mln. Lt – iš EŽF ir 57,23 mln. Lt – Lietuvos nacionalinio biudžeto lėšų.

Bendrasios programos tikslas, kurį tikimasi pasiekti iki 2013 m., yra žuvininkystės sektoriaus plėtra ir konkurencingumo didinimas, užtikrinant ekonominį, aplinkos bei socialinį tvarumą, žuvų išteklių tausojimą ir atkūrimą.

Žuvininkystės regionai skiriasi tiek geografiniu išsidėstymu, tiek ir gamtos ar socialiniais ištekliais, skirtinguose žuvininkystės regionuose kyla ir atitinkamos problemos. Taigi tik ŽRVVG, būdamas vietoje ir atlikusios savo teritorijų analizę, gali įvardyti opiausias problemas, su kuriomis regionai susiduria, atitinkamai skiriasi ir problemų sprendimo būdai ar pasirinktos įgyvendinti priemonės bei veiklos sritys.

2006 metais rengtame Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane pažymėta, kad Lietuvos žuvininkystės sektorius glaudžiai susijęs su jūriniais reikalais. Ten pat minima, kad Lietuva 2004 metais įstojo į ES ir kartu su kitomis ES valstybėmis kuria ir įgyvendina Bendrąją žuvininkystės politiką (toliau – BŽP). Narystė ir Bendrijos finansinė parama žuvininkystei, remiantis Lietuvos Bendruoju programavimo dokumentu (toliau – BPD) bei jo priedu, padėjo Lietuvai pritaikyti savo žuvininkystės sektorių veikti Bendrijos rinkoje ir atitinkamai reformuoti administravimo sistemą. Ten pat suformuota žuvininkystės sektoriaus vizija 2006–2013 metams. Jos esmė: *Žuvininkystės sektoriaus plėtra ir konkurencingumo didinimas, užtikrinant ekonominį, aplinkos ir socialinį tvarumą, žuvų išteklių tausojimą ir atkūrimą.*

Dokumente pažymėta, kad būtina užtikrinti darnią žuvininkystės plėtrą, racionaliai derinant verslo konkurencingumą ir efektyvumą, racionaliai naudojant išteklius ir sprendžiant socialines problemas. Komplexinė žuvininkystės plėtra turi užtikrinti visų žuvų produktų judėjimo ciklo grandžių tolygią ir tarpusavyje suderintą veiklą, kuri atitinka Lietuvos ir ES strateginio valdymo tradicijas.

Siekiant plėtoti Lietuvos žuvininkystės sektorių, nacionaliniame strateginiame plane pabrėžiama būtinybė daug dėmesio skirti racionaliam žuvų išteklių naudojimui, aplinkos kokybės gerinimui, sudaryti tinkamas sąlygas labai mažų ir mažų įmonių plėtrai, skatinti mokymąsi visą gyvenimą. Siekiant suderinti žvejojimo pajėgumus su esamais žuvų išteklių, kai kurios žvejojimo įmonės, kurių veikla ekonomiškai nenaudinga, bus skatinamos palikti žvejojimo verslą. Bus siekiama didinti pasiliekančių žvejojimo versle įmonių konkurencingumą ir skatinti veiklos efektyvumą. Siekiant socialinės sanglaudos, prioritetinės sritys bus darbo sąlygų žuvininkystės sektoriuje gerinimas, investicijų į žmogiškuosius išteklius (mokslą, naujų technologijų diegimą) didinimas, perteklinės žvejojimo užimtose darbo jėgos perėjimas į kitą, ne žuvininkystės ekonominę veiklą.

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane (2006) akcentuotas šio sektoriaus regioninis aspektas ir pažymėta, kad sudėtinga nustatyti regionus, kurių socialiniame-ekonominiame vystymesi svarbiausia būtų žuvininkystė, nes šis sektorius yra labai mažas. Kadangi mažos įmonės, žvejojamos priekrantėje ir vidaus vandenyse, koncentruojasi Klaipėdos ir Kauno apskrityse bei sugauna jose daugiausiai žuvų, be to, tuose regionuose labiausiai mažėja žvejojimo veiklos, būtina išskirti šias apskritis kaip pagrindinius, prioritetinius žuvininkystės regionus. Šie regionai ateityje galėtų tapti ekonominiu ir socialiniu požiūriu stipriausiais Lietuvos žuvininkystės regionais, nes juose yra didelis turizmo ir ekoturizmo plėtros, žuvininkystės sektoriaus konkurencingumo didinimo, tarpregioninio ir transnacionalinio bendradarbiavimo tarp žuvininkystės regionų vystymo, potencialas.

Per 2006–2012 metų laikotarpį, kai buvo parengtas Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis strateginis planas ir 2007–2013 metų veiksmų programa, šiuose dokumentuose esanti informacija ir prioritetinės veiklos kryptys buvo nuolat tikslinamos, remiantis ES dokumentais ir atsižvelgiant į kintančius žuvininkystės sektoriaus poreikius.

Oficialiame Žuvininkystės tarnybos tinklalapyje akcentuotos šios pagrindinės veiklos sritys:

Stiprinti žvejojimo kontrolę. Svarbi Žuvininkystės tarnybos veiklos sritis yra žvejojimo kontrolė Baltijos jūroje ir Atlanto vandenyne. Klaipėdoje įkurtas Žvejojimo Baltijos jūroje reguliavimo skyrius, kuris kontroliuoja, kaip laikomasi verslinę žvejojimą Baltijos jūroje ir pirminių žuvininkystės produktų pardavimą reglamentuojančių teisės aktų, tikrina žvejojimo laivus jūroje, žuvininkystės produktų iškrovimą, jų pirminį pardavimą ir supirkimą Lietuvos Respublikos teritorijoje. Žvejojimą Atlanto ir Ramiajame vandenyne kontroliuoja Žvejojimo Atlanto vandenyne kontrolės ir stebėsenos skyrius. Žuvininkystės tarnyba su palydovinio ryšio stebėjimo sistema vykdo Lietuvos žvejojimo laivų stebėseną Baltijos jūroje ir Atlanto vandenyne, organizuoja žuvų išteklių tyrimus, kuria bei administruoja žuvininkystės duomenų informacinę sistemą, tvarko Lietuvos žvejojimo laivų registrą, tobulina žvejojimo kontrolės teisinę bazę, kontroliuoja NAFO ir kitų tarptautinių organizacijų reguliuojamose akvatorijose bei užsienio valstybių išskirtinėse ekonominėse zonose žvejojančius Lietuvos laivus, dalyvauja kontrolės misijose ES žvejojimo kontrolės laivuose.

Plėtoti žvejojimo infrastruktūrą. Šiam uždaviniui vykdyti Klaipėdos valstybinio jūrų uosto Smiltelės upės žiotyse pastatyta Baltijos jūros žvejojimo laivų prieklauka. Prieklaukoje įrengtas žuvininkystės produktų aukcionas, kuriame organizuojamas pirminis žuvininkystės produktų pardavimas, teikiamos žuvų rūšiavimo, ledo gamybos ir dėžių plovimo paslaugos.

Optimizuoti žvejojimą Baltijos jūros priekrantėje. Siekiant suderinti priekrantės vandenyse žvejojimo pajėgumus su esamais žuvų išteklių ir organizuoti racionalią, griežčiau kontroliuojamą žvejojimą bei žuvų išteklių naudojimą, numatoma riboti kai kurių rūšių žuvų žvejojimą tam tikru laiku arba tam tikrose vietose, nustatyti tam tikrų žuvų rūšių sugavimo limitus, leidžiamų žvejojimo įrankių skaičių ir žvejojimo būdus, patikslinti priekrantės žvejojimo barų ribas bei optimizuoti priekrantėje žvejojimo įmonių skaičių. Įmonėms ir žvejams, kurie visam laikui nutraukė žvejojimo veiklą, numatyta kompensavimo sistema.

Skatinti žvejojimo laivyno ir žuvų perdirbimo pramonės modernizavimą, didinti jų konkurencingumą tarptautinėse rinkose. Įgyvendinant ES bendrąją žuvininkystės politiką svarbu išsaugoti esamus žvejojimo rajonus ir žvejojimo apimtis, modernizuoti žvejojimo laivyną, didinti žuvų perdirbimo pramonės efektyvumą bei konkurencingumą tarptautinėse rinkose. Tik ekonomiškai efektyvus, modernus, su žuvų išteklių suderintas žvejojimo laivynas ir ekonomiškai pajėgi pramonė galės išlikti didelės konkurencijos sąlygomis. Šiam tikslui pasiekti bus naudojamos Europos žuvininkystės fondo lėšos.

Numatoma remti žvejybos laivų ir žuvininkystės sektoriaus įmonių modernizavimo, naujų technologijų diegimo, darbo sąlygų gerinimo projektus.

Plėtoti akvakultūrą, didinti jos konkurencingumą. Tvenkinių žuvininkystė šiuo metu yra pagrindinė vidaus vandenu žuvininkystės sritis, kur užauginama ir sugaunama daugiau kaip 50 procentų visos vidaus vandenu žuvininkystės produkcijos. Igyvendinus šį uždavinį padidėtų tvenkiniuose išaugintų žuvų skaičius ir pagausėtų asortimentas. Numatoma remti esamų akvakultūros įmonių modernizavimą, vandens tiekimo ir šalinimo sistemų rekonstrukciją, naujų technologijų diegimą, asortimento didinimą, ypač ekologiškos produkcijos gamybą, plėtoti žuvų selekcijos darbus, teikiant prioritetą lietuviškai karpių veislei. Pagal tikslines programas bus finansuojamos žuvų ligų profilaktikos priemonės akvakultūros įmonėse.

Vykdyti žuvivaisos darbus, siekiant atkurti natūralių vandens telkinių žuvų išteklius. Igyvendinant Žuvų įveisimo į valstybinės reikšmės vandens telkinius programas, valstybiniuose vandens telkiniuose bus veisiami žuvų jaunikliai. Kad šis procesas vyktų efektyviau, būtina: modernizuoti žuvivaisos įmones, išmokyti veisti vertingas, vidaus ir užsienio rinkose paklausias žuvis bei vėžius ir auginti jų jauniklius, didinti vertingų žuvų (sykų, peledžių, lynų), ypač plėšriųjų (lydekų ir starkių) bei lašišinių, veisimo mastą, vyresnių amžiaus grupių žuvų jauniklių, įskaitant ungurius, veisimą.

Igyvendinti struktūrinę politiką. Vadovaujantis Tarybos reglamentu dėl Europos žuvininkystės fondo, parama žuvininkystės sektoriui bus teikiama penkių prioritetinių ašių pagrindu. Siekdama panaudoti ES paramą, Lietuva parengė strateginius programinius dokumentus – Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinį strateginį planą ir veiklos programą, kurie nubrėžia pagrindines žuvininkystės sektoriaus vystymo kryptis, siektinus tikslus ir priemones jiems pasiekti. Vienas svarbiausių struktūrinės paramos įgyvendinimo elementų yra žvejybos pajėgumų derinimas su žuvų ištekliais. Tuo tikslu dalis žvejybos laivų bus modernizuojama, kita dalis – atiduodama į metalo laužą. Ne mažiau svarbios paramos kryptys yra akvakultūros ir perdirbimo įmonių modernizavimas, žvejybos uosto ir prieplaukų plėtra, socialinius padarinius mažinančios priemonės. Kad kuo efektyviau būtų panaudotos ES lėšos, bus teikiama parama ugdant jas administruojančių institucijų gebėjimus ir didinant efektyvumą.

Šiuo metu pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos ketvirtosios prioritetinės krypties „Tvari žuvininkystės regionų plėtra“ priemonę „Žuvininkystės regionų vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ patvirtintos dešimties žuvininkystės regionų vietos veiklos grupių (ŽRVVG) plėtros strategijos. Paramą strategijoms įgyvendinti gavo Klaipėdos, „Klaipėdos rajono iniciatyvų“, „Pasienio žuvų“, Kretingos, Tauragės, „Vilkaudos“, Zarasų ir Visagino, Ignalinos rajono, Utenos bei Raseinių ŽRVVG.

Tikslas – gerinti žuvininkystės regionų gyvenimo kokybę.

Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programos priemonė „Žuvininkystės regionų vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ skirta telkti žuvininkystės regiono bendruomenę ir ugdyti jos gebėjimus veikti kartu žuvininkystės sektoriaus ir bendruomenės labui. Igyvendinant žuvininkystės regionų plėtros strategijas siekiama ne tik gerinti ekonominę ir socialinę žuvininkystės regionų padėtį, didinti žuvininkystės ir akvakultūros produktų vertę ir konkurencingumą, išlaikyti esamas darbo vietas ir sukurti naujų, remiant žuvininkystės regionų bendruomenes, kurios dėl pokyčių žuvininkystės sektoriuje patiria socialinių ir ekonominių sunkumų, bet ir skatinti pakrančių bei gyvenviečių, kuriose vykdoma žuvininkystės veikla, aplinkos tobulinimą. Minėta priemonė taip pat skatina nacionalinį ir tarpvalstybinį žuvininkystės regionų bendradarbiavimą, organizuojant žuvininkystės sektoriaus darbuotojų mokymus, kurie skirti jų kvalifikacijai kelti arba, prireikus, perkvalifikuoti.

Dar viena sektoriaus galimybė – naujas ES jūrų ir žuvininkystės politikai skirtas fondas.

Europos Komisija siūlo 2014–2020 m. laikotarpiui įsteigti naują ES jūrų reikalų ir žuvininkystės politikos fondą – Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondą (EJRŽF). Taip siekiama palengvinti bendros žuvininkystės politikos reformos plataus užmojo tikslų įgyvendinimą ir padėti žvejams pereiti prie tausios žvejybos, o pakrančių bendruomenėms – įvairinti ekonomiką. Fondo lėšomis bus finansuojami projektai, kuriuos vykdant bus kuriamos naujos darbo vietos ir gerinama gyvenimo Europos pakrančių teritorijose kokybė. Kad paramos gavėjams būtų lengviau gauti finansavimą, bus mažinama biurokratinė našta. Už jūrų reikalus ir žuvininkystę atsakinga komisijos narė M. Damanaki akcentavo: „Šis fondas padės spartinti ekonomikos

augimą ir šiame sektoriuje kurti darbo vietas. Pinigų dideliems laivams statyti skiriama nebebus. Bendros žuvininkystės politikos biudžetinėmis priemonėmis siekiama tausoti aplinką – tai duos naudos smulkiosios žuvininkystės ir akvakultūros sektoriams“ (Mokslinio-praktinio seminaro (...), 2011).

Šis fondas pakeis dabartinį Europos žuvininkystės fondą (EŽF) ir įvairias kitas priemones. Siūlomas 2014–2020 m. laikotarpio finansinis paketas – 6,5 mlrd. eurų.

Pažangi ir aplinkai nekenksminga žuvininkystė. Nuo praeito amžiaus paskutiniojo dešimtmečio pradžios nemažai laivų virto metalo laužu, tai kainavo 1,7 mlrd. eurų. Tačiau ES laivyno pajėgumas vis dar gerokai per didelis: nors dalis laivų išmontuota, likusieji dėl technologinės pažangos tapo pajėgesni. Taigi nuo šiol pinigai bus naudojami kitu tikslu: juos planuojama skirti tokiai veiklai, kuri būtų naudinga tiek ekonomikai, tiek visuomenei. Ekonomikos įvairinimas – viena iš jų. Iki šiol principu „iš apačios į viršų“ grindžiamų iniciatyvų skatinimas duoda puikių rezultatų tokiose su žvejyba susijusiose srityse kaip perdirbimas, viešasis maitinimas ir turizmas. EJRŽF skatins tokias bendruomenių iniciatyvas. Nedideli pakrančių laivynai tebėra daugelio pakrančių bendruomenių ekonomikos šerdis, todėl parama jiems bus didinama. Naujojo fondo lėšomis bus remiami novatoriški projektai, pavyzdžiui, žvejybos tinklų keitimas selektyvesniais žvejybos įrankiais, kad atgal į jūrą būtų išmetama mažiau žuvų, kuriamos žvejybos bei žuvivaisos poveikį aplinkai padedančios mažinti technologijos.

Pažangi ir aplinkai nekenksminga akvakultūra. Žuvivaisa – puiki galimybė mažinti priklausomumą nuo importo. Ši ūkio šaka kaimo vietovėse užtikrina darbą, ant europiečių stalų – sveiką maistą. Fondo lėšomis bus siekiama tvariai plėtoti žuvivaisą ir šiuo tikslu bus skatinamos naujovės, taip pat bus remiama naujų akvakultūros krypčių, pavyzdžiui, ne maistui skirtų akvakultūros produktų gamybos, plėtotė.

Mokslininkų ir žvejų partnerystės rėmimas. Įgyvendinant bendros žuvininkystės politikos reformą ypač svarbu gauti tikslus žuvų išteklių ir jūrų aplinkos būklės duomenis, todėl EJRŽF skirs pakankamai lėšų duomenų rinkimui, stebėsenai ir kontrolei. Jūroje dirbantiems žvejams ir jūrą tiriantiems mokslininkams nebendradarbiauti – neracionalu, todėl EJRŽF juos ragins dirbti kartu ir ieškoti būdų, kaip tausiai naudoti gamtos išteklius.

Bendras žuvininkystės ir integruotos jūrų politikos fondas. 2007 m. ES integruota jūrų politika sieja jūrų sektorius, kurie istoriškai buvo atsieti vienas nuo kito ir valdomi atskirai. EJRŽF teiks paramą tokiems projektams kaip jūrų erdvės planavimas, integruotas jūrų stebėjimas ir pažinimas. Tai pavyzdžiai, kai integracija gali padėti išvengti dvigubo darbo ir sumažinti sąnaudas, nes įvairūs sektoriai skatinami bendradarbiauti ir koordinuoti tarpusavio veiksmus. Jūrų politiką įtraukus į EJRŽF veiklos sritį būtų lengviau užtikrinti nuoseklumą ir siekti dviejų politikos krypčių sinergijos.

Paprastinimas. Bus suderintos EJRŽF ir kitų ES fondų veiklą reglamentuojančios taisyklės. Taip bus paprasčiau ir paramos gavėjams, ir nacionalinėms institucijoms. EJRŽF – bendros strateginės programos, kuri užtikrins, kad visi esami ES fondai savo veiklą derintų tarpusavyje ir vengtų besikartojančios ar besidubliuojančios veiklos, dalis.

Fondo veikla. Naujojo fondo lėšomis bendrai su valstybėmis narėmis bus finansuojami tam tikri projektai. Visas fondo biudžetas bus paskirstomas valstybėms narėms, atsižvelgiant į žuvininkystės sektoriaus svarbą kiekvienoje jų. Bus taikomi Komisijos ir valstybių narių pasidalijamojo valdymo principai. Kiekviena valstybė narė konkrečiam laikotarpiui rengs veiklos programą, kurioje nurodys, kaip ketina leisti jai skirtus pinigus. Kai komisija programą patvirtins, valstybė narė galės pati spręsti, kuriuos konkrečius projektus gautomis lėšomis finansuoti. Veiklos atitikimą paramos skyrimo reikalavimams ir programos įgyvendinimą kontroliuos valstybės narės ir komisija (ES parama (...) veiklos grupėms, 2011).

ES siekia atsisakyti pernelyg intensyvios žuvininkystės. I. Jepsen (Mokslinio-praktinio seminaro (...), 2011) pristatė ES Bendrosios žuvininkystės politikos (BŽP) reformos nuostatas ir paramos galimybes 2014–2020 m. laikotarpiu.

Reformos ašis – tausojanti žuvininkystė. I. Jepsen (Mokslinio-praktinio seminaro (...), 2011) akcentavo, kad EK labai aktuali visų valstybių narių žuvininkystės sektoriaus atstovų nuomonė. BŽP – tai įvairios priemonės, kuriomis siekiama Europos žuvininkystės sektoriaus klestėjimo ir tvarumo. Įgyvendinant naująją politiką, kurioje numatyta nepereikvoti žuvų išteklių ir žvejybos galimybes nustatyti atsižvelgiant

į mokslininkų rekomendacijas, bus sudarytos sąlygos žuvų ištekliams atsikurti iki tvaraus lygio. Reforma siekiama, kad žuvininkystės sektorius vėl suklestėtų: numatoma panaikinti jo priklausomybę nuo subsidijų ir sudaryti naujų darbo vietų kūrimo bei ekonomikos augimo pakrančių regionuose galimybes. Pasak I. Jepsen (Mokslinio-praktinio seminaro (...), 2011), žvejo profesija turi tapti pelninga. Radikalių pokyčių prireikė išryškėjus, kad žuvų sugavimų mažėja, o ES žuvininkystės rinka negali patenkinti savo poreikių. Nustatyta, kad daugiau kaip 30 proc. laivyno dirba nuostolingai. Elementarūs techniniai klausimai politizuojami ir tai labai apsunkina darbą. I. Jepsen (Mokslinio-praktinio seminaro (...), 2011) pažymėjo, kad siekiant ilgalaikės pažangos žuvininkystės reforma būtina.

Šiomet liepos mėnesį EK, įvertinusi šalių narių idėjas ir pasiūlymus, pateikė apibendrintus pasiūlymus dėl naujosios BŽP, kurioje akcentuojama, kad iki 2015 metų svarbu pasiekti didžiausią tausojančią žuvininkystę užtikrinančią žuvų išteklių lygį. Didelį dėmesį numatoma skirti žuvų išmetimo į jūrą problemai, ekosistemos apsaugos gerinimui, akvakultūros plėtrai, decentralizuotam valdymui ir finansavimui.

Igyvendinant naujosios BŽP tausojimo tikslus bus teikiama ES finansinė parama. Finansinė parama bus skiriama tik laikantis griežtų taisyklių, šį principą taikant tiek valstybėms narėms, tiek veiklos vykdytojams. Dvišaliuose žuvininkystės susitarimuose su ne ES šalimis, Europos Sąjunga skatins tausoti, reguliuoti ir laikytis demokratijos principų, užtikrinti žmogaus teises ir vykdyti teisės normas. Dabartinius žvejojimo partnerystės susitarimus keis tausojančios žvejojimo susitarimai, kurie užtikrins, kad žuvų ištekliai būtų žvejojami tik atsižvelgiant į patikimas mokslines rekomendacijas ir tik tie, kurių šalis partnerė negali ar nenori žvejoti pati (ES parama (...) veiklos grupėms, 2011).

Apibendrinus pateiktą informaciją reikia pažymėti, kad projektuojant 2014–2020 metų Lietuvos žuvininkystės sektoriaus gaires reikėtų rūpintis:

- ne tik išteklių išsaugojimu, bet ir žvejais, žuvų augintojais bei perdirbėjais, numatant veiksmingas priemones, kurios užtikrintų žuvininkystės sektoriaus ekonominį gyvybingumą ir socialinį patrauklumą;
- palankių teisinių ir ekonominių sąlygų sudarymu, akvakultūros vystymu ir plėtra, diegiant modernias žuvų auginimo technologijas, didinant auginamų žuvų rūšių skaičių ir mažinant Europos Sąjungos vidaus rinkos priklausomybę nuo žuvų ir jų produktų importo iš trečiųjų šalių;
- tausojančios žvejojimo užtikrinimu, pirmiausia siūlant žvejams jų veiklos alternatyvų. Vykdam atšarinę politiką, naujojoje bendrosios žuvininkystės politikoje turi išryškėti aiškūs įsipareigojimai, t. y. sudarant žvejojimo partnerystės susitarimus su trečiosiomis šalimis ir atstovaujant valstybėms narėms regioninėse žvejojimo valdymo organizacijose bei užtikrinant vienodas veiklos sąlygas Bendrijos ir trečiųjų šalių žvejams;
- bendrosios žuvininkystės produktų rinkos organizavimo modernizavimu, siekiant jo efektyvumo;
- daugiamečiais planais paremtu žuvų išteklių valdymu, kuris apimtų ne pavienius išteklius, bet susijusių išteklių grupes, o žuvų išmetimai į jūrą turėtų būti eliminuoti laipsniškai, visų pirma nustatant ir išmėginant išmetimus mažinančias priemones.

Atlikus išsamią Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus analizę, nustačius problemas ir galimybes, įvertinus pasaulio ir Europos Sąjungos šalių patirtį, laikantis tolydumo principo, nuspręsta, kad Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkis ir ateityje turi būti vystomas vadovaujantis Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniu strateginiu planu (2006) ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 veiksmų programa (2007) bei projektuojamomis 2014–2020 metų Jūrų žuvininkystės gairėmis, kuriose atsiskleidžia šie metodologiniai principai:

1. *Nacionalinės žuvininkystės kultūros plėtojimas*, siekiant išsaugoti sukauptą patirtį ir toliau skatinant pažangią žuvų išteklių tausojančio naudojimo, mokslinių tyrimų, žvejojimo, žuvų perdirbimo bei prekybos žuvų produktais veiklą, laikantis nustatytų Europos Sąjungos taisyklių.
2. *Tolydi žuvininkystės plėtra*, nukreipta į ūkio dalyvių ekonominio efektyvumo, socialinių klausimų sprendimo ir tausojančio gamtos išteklių naudojimo plėtimą bei racionalų derinimą pagal Jungtinių Tautų ir Europos Sąjungos metodologines nuostatas.

3. Žuvininkystės globalizacijos plėtra, skatinant dalyvavimą pasaulio žuvininkystės organizacijų darbe, aktyvų pasaulio vandenyno žuvų išteklių naudojimą, keitimąsi žuvų kvotomis, bendrą žvejybos rajonų žuvų išteklių tausojantį naudojimą, investicijų ir inovacijų pritraukimą į Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkį.
4. Žuvininkystės internacionalizacijos plėtra, siekiant sudaryti vienodas galimybes Europos Sąjungos ir kitų šalių piliečiams dalyvauti Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkyje, rūpintis Lietuvos Respublikos piliečių, dirbančių kitų šalių žvejybos laivyne, teisėmis ir ginti jų teisėtus interesus.
5. *Kompleksinis žuvininkystės ūkio plėtojimas*, siekiant sutvarkyti, aprūpinti ir užtikrinti viso žuvų produktų judėjimo ciklo grandžių tolygų ir tarpusavyje suderintą veikimą pagal Europos Sąjungos strateginės vadybos tradicijas.
6. *Inovacinis žuvininkystės plėtojimas*, siekiant aprūpinti ūkio dalyvius pažangia technika, skatinant diegti pažangias gamybos technologijas, kaip tai daroma ES šalyse.
7. *Nuoseklus žuvininkystės ūkio pertvarkymas* pagal Europos Sąjungos reikalavimus, rengiant, priimant ir įgyvendinant atitinkamus teisės aktus.
8. *Finansinės paramos* žuvininkystės ūkio įmonėms teikimas derinant pačių įmonių, valstybės ir Europos Sąjungos fondų pastangas.
9. *Demokratinės savivaldos plėtimas*, numatantis žuvininkystės ūkio plėtros ir sprendimų mechanizmų efektyvumo didinimą, derinant visų šakos dalyvių pastangas ir interesus, kaip tai daroma Europos Sąjungoje.

Šie metodologiniai principai yra svarbūs, nes Lietuvos jūrų žuvininkystė yra:

- *nacionalinė* kultūrinio reikšmingumo požiūriu;
- *regioninė* veiklos koncentracijos požiūriu, nes apie 90 % žuvų sugauna pajūryje veikiančios įmonės;
- *tarpžinybinė* interesų sričių požiūriu, nes vienija įvairialypę veiklą žuvų produktų judėjimo ciklo grandyse: žuvininkystės vadyba, tausojantis žuvų išteklių naudojimas, žvejyba, žuvų transportavimas ir saugojimas, žuvų perdirbimas, pirminė žuvų prekyba, žuvų produktų mažmeninė prekyba, vartojimas ir utilizavimas. Žuvininkystės veikla glaudžiai susijusi su daugeliu ministerijų ir žinybų: Žemės ūkio, Aplinkos, Susisiekimo, Ūkio, Sveikatos, Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo, Finansų ministerijomis, Klaipėdos ir kitomis apskritimis, Klaipėdos miestu ir kitais miestais, Mokslų akademija, Ekologijos institutu ir kitomis mokslo bei tyrimų organizacijomis. Tiesiogiai žuvininkystės interesai susiję su žuvininkystės įmonių, jų asociacijų bei darbuotojų veikla;
- *tausojanti* pagal natūralių gamtos išteklių naudojimo pobūdį. Žuvų ištekliai yra lengvai pažeidžiami gamtos ištekliai, kurių valdymas, naudojimas, apsauga ir kontrolė turi būti vykdoma ypač rūpestingai, tausojančiai, remiantis moksliniais tyrimais ir ilgalaikėmis tikslinėmis programomis;
- *socialiai orientuota*, kadangi yra žemas pajamas gaunančių gyventojų pragyvenimo šaltinis. Ypač ši veikla gelbsti mažai užimtus ir nedideles pajamas gaunančius kaimo gyventojus; *ekonomiškai tikslinga*, kadangi nuolat didėja žuvų produktų paklausa ir išlieka nesunkiai pasiekiami žuvų ištekliai.

Išvados

1. Nors Lietuvos jūrų žuvininkystės reforma vykdoma nuosekliai, išlieka aktualios šios pagrindinės problemos: sektoriaus valdymo sudėtingumas, nuolatos mažėjančios šprotų ir strimelių žvejybos kvotos, trumpėjantis menkių žvejybos sezonas, žvejyba vykdoma senais ir neekonomiškais laivais, Klaipėdos žuvininkystės produktų aukciono valdymas yra neefektyvus, stebima kvalifikuotų darbuotojų senėjimo tendencija, Lietuvos regionai, priklausantys nuo žuvininkystės veiklos, pastaruoju metu patiria daug ekonominių ir socialinių sunkumų dėl vykdomos žuvų išteklių tausojimo politikos ir žvejybos pajėgumų mažinimo.
2. Toliau aštrėjant jūrų žuvininkystės problemoms pavieniai regionai, kur darbo pasirinkimo galimybės yra ribotos, gali susidurti su rimta problema, nes žuvininkystė svarbi kaip darbo vietų šaltinis ir pripažįstama kaip svarbi ekonomikos šaka. Tiesiogiai ir netiesiogiai su žuvininkystės veikla susiję apie 7 %

- pajūrio žmonių. Mažėja žvejo profesijos ir tradicinių žuvininkystės verslų patrauklumas. Jaunimas iki 25 metų jau dabar žuvininkystės verslo patrauklumą vertina neigiamai ir nesieja jo su kažkada klestėjusia žvejybos romantika.
3. Jeigu žuvininkystės verslas žlugtų, tai būtų skausminga apie 15 % arba kas septintam pajūrio gyventojui. Žuvininkystės verslo žlugimas mažiausiai paliestų miesto gyventojus. Labiausiai nukentėtų užimtųjų žuvų ūkyje šeimos.
 4. Žuvininkystės sektorių reglamentuojančiuose dokumentuose jūrų žuvininkystė apibūdinama kaip veikla, susijusi su žuvų išteklių valdymu, saugojimu ir atkūrimu, žvejyba, akvakultūra, žuvų perdirbimu, pirminių žuvininkystės produktų pardavimu ir supirkimu.
 5. Tvarią (tausia) šakos plėtrą gali užtikrinti *žuvininkystės regionų tvari plėtra ir gyvenimo kokybės juose gerinimas, nulemtas vietos iniciatyvų ir partnerystės. Tvaresnė* šakos plėtra siejama su Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionaliniame strateginiame plane ir Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų veiksmų programoje numatytų tikslų ir uždavinių įgyvendinimu bei projektuojamomis 2014–2020 programos gairėmis. Lietuvos jūrų žuvininkystės sektoriaus plėtra ypač svarbi įgyvendinant šalies regioninės plėtros tikslus ir patvirtinant Lietuvos, kaip jūrų valstybės, statusą.
 6. Vykdamas tolesnę jūrų žuvininkystės sektoriaus reformą būtina reguliuoti laivynų perteklinį pajėgumą, diegiant veiksmingus mechanizmus, kurie padėtų laivynams prisitaikyti prie turimų išteklių kiekio. Sutelkti pagrindines BŽP pajėgas ties sveikų ir tinkamų naudoti išteklių išsaugojimu. Žuvininkystės valdymą, kuris šiuo metu tenka Žuvininkystės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijai, perkelti į regioninį lygmenį, taikant bendrijos valdymo principus. Įtraukti sektorių į išteklių valdymo ir BŽP įgyvendinimo veiklą, plėtojant rezultatais paremtą administravimą. Siekti, kad valstybės narės ir šio sektoriaus įmonės plėtotų organizacinę kultūrą ir taikytų BŽP priemones.

Literatūra

- COUNCIL REGULATION (EC) No 1226/2009 of 20 November 2009 fixing the fishing opportunities and associated conditions for certain fish stocks and groups of fish stocks applicable in the Baltic Sea for 2010. Prieiga internetu: <http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do> [žiūrėta 2012-02-23].
- COUNCIL REGULATION (EC) No 1322/2008 of 28 November 2008 fixing the fishing opportunities and associated conditions for certain fish stocks and groups of fish stocks applicable in the Baltic Sea for 2009. Prieiga internetu: <http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do> [žiūrėta 2012-02-23].
- COUNCIL REGULATION (EC) No 1404/2007 of 26 November 2007 fixing the fishing opportunities and associated conditions for certain fish stocks and groups of fish stocks applicable in the Baltic Sea for 2008. Prieiga internetu: <http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do> [žiūrėta 2012-02-23].
- COUNCIL REGULATION (EU) No 1124/2010 of 29 November 2010 fixing for 2011 the fishing opportunities for certain fish stocks and groups of fish stocks applicable in the Baltic Sea for 2011. Prieiga internetu: <http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do> [žiūrėta 2012-02-23].
- COUNCIL REGULATION (EU) No 1256/2011 of 30 November 2011 fixing for 2012 the fishing opportunities for certain fish stocks and groups of fish stocks applicable in the Baltic Sea and amending Regulation (EU) No 1124/2010. Prieiga internetu: <http://eur-lex.europa.eu/RECH_naturel.do> [žiūrėta 2012-02-23].
- Čiegis, R. (2009). Darnaus žemės ūkio plėtra Lietuvoje. *Vadybos mokslas ir studijos*, Nr. 1. Kaunas.
- ES parama – žuvininkystės regionų vietos veiklos grupėms. Prieiga internetu: <<http://www.nma.lt/index.php/naujienos/es-parama-zuvininkystes-regionu-vietos-veiklos-grupes/2842>> [žiūrėta 2012-02-21].
- Europos Komisijos pranešimas spaudai. Europos Komisija. *Ateities žuvininkystės politika*. Prieiga internetu: <http://ec.europa.eu/fisheries/reform/index_lt.htm> [žiūrėta 2012-02-26].
- Grublienė, V. (2003). *Lietuvos jūrų žuvininkystės ūkio plėtros programa: modeliavimas ir valdymas*. Daktaro disertacija. Vilnius.
- Grublienė, V. (2006). Evaluation of Changes in the Management of Lithuanian Marine Fishery Economy. *International Scientific Conference. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 5–7 October. Kaunas, Kaliningrad. Institute of Economics and Social Sciences – Tartu.

- Grublienė, V. (2007). Development Possibilities of Lithuanian Fishery Sector in the Context of EU Methodological Culture. *Social Sciences in Global World: Possibilities, Challenges and Perspectives. The 3rd International Scientific Conference: The recent development of the EU: challenges and experience*. Klaipėda.
- Grublienė, V. (2009). Lithuanian Fishery Sector Development Problems and Cluster Formation Opportunities. *Tiltai. Priedas: mokslo darbai*, Nr. 39. Klaipėda.
- Lietuvos Respublikos žuvininkystės įstatymas. (2001, 2004). *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 56-1648; 2004, Nr. 73-2527.
- Lietuvos žuvininkystė. (2009). Dokumentai, faktai, skaičiai. 2006–2007 metai. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija. Vilnius: Lietuvos agrarinės ekonomikos institutas.
- Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2007–2013 metų nacionalinis strateginis planas. (2006). Vilnius: Žuvininkystės departamentas.
- Mokslinio-praktinio seminaro „ES siekia atsisakyti pernelyg intensyvios žuvininkystės“, vykusio 2011 09 09 Žemės ūkio ministerijoje, medžiaga (cituota iš M. Damanaki, S. Lapėno ir I. Japsen pranešimu). (2011). Prieiga internetu: <http://ec.europa.eu/fisheries/reform/index_lt.htm> [žiūrėta 2012-03-23].
- Mokslinio-praktinio seminaro „Žvejybos Baltijos jūroje aktualijos ir jų aptarimas“, vykusio 2011 12 05 Palangoje medžiaga. Prieiga internetu: <<http://www.zuv.lt/index.php?3565404957>> [žiūrėta 2012-02-20].
- OECD. (2006a). Rural Policy Reviews. *The New Rural Paradigm: Policies and Governance*. OECD Publishing.
- OECD. (2006b). Reinventing Rural Policy. *The OECD Policy Brief*. Prieiga internetu: <http://www.oecd.org/dataoecd/18/9/37556607.pdf> [žiūrėta 2012-05-05].
- Rutkauskas, A. V. (2008). Apie regiono konkurencingumo plėtros tvarumą atsižvelgiant į riziką. *Ūkio technologinis ir ekonominis vystymas*, Nr. 1. Vilnius: Technika.
- Rutkauskas, A.V. (2001). Regiono rizikos monitoringo parengimo problemos. *Konferencijos medžiaga: Verslas ir vadyba-2000*. Vilnius: Technika.
- Stepukonis, F. (1998). *Vidutinė gyvenimo trukmė: pasaulis ir Lietuva*. Vilnius.
- Toliušis, Š., Maksimovas, J. (1998). *Žuvų išteklių Baltijos jūros Lietuvos ekonominėje zonoje ir jų sugavimo prognozė. Žuvininkystė Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos hidrologų draugija.
- Vaitekūnas, S. (1996). Lietuva – jūrų valstybė. *I Lietuvos okeanologų konferencijos medžiaga*. Klaipėda: KU leidykla.
- Vaitekūnas, S. (2001). Lietuvos regionų problema Europos Sąjungos kontekste. *Tarptautinė mokslinė konferencija. Regionų plėtra*. Pranešimų medžiaga. Kaunas: Technologija.
- Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos 2012 metų veiklos planas. (2012). Prieiga internetu: <http://www.zuv.lt/index.php?2928635225> [žiūrėta 2012-02-23].
- Бильчак, В. С., Захаров, В. Ф. (1998). *Региональная экономика*. Калининград: Янтарный Сказ.
- Гладкий, Ю. Н., Чистобаев, А. И. (1998). *Основы региональной политики*. Спб.: СПбГУ.

PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF REGIONAL SEA FISHERY BUSINESS

VIOLETA GRUBLIENĖ, EGLĖ GOTAUTIENĖ
Klaipėda University (Lithuania), Klaipėda State College (Lithuania)

Summary

Main problems that are discussed in this article are: complexity of Lithuania's sea fishery management, decrease of quotas for some types of fish, shortening of fishing season, old ships, reluctance of young people to pursue a career in fishery sector.

The object of the research. Problems and perspectives of Lithuania's sea fishery sector.

The goal of the research. After evaluation of the problems and opportunities of Lithuania's sea fishery sector, provide the perspectives for the development of the sector.

The tasks of the research:

- to evaluate the scientific literature, normative acts and documentation that regulate the activity of the sector;
- to determine the main problems and perspectives of the sea fishery sector;
- to provide recommendations for sustainable development of the sea fishery sector.

Methods of the research. Analysis and synthesis of scientific literature, normative acts and documents that regulate the development of sea fishery sector in Lithuania, generalization of information and materials of seminars about the development of sea fishing process and its change considering the economic and political tendencies. Main documents that were analysed: National strategic plan of Lithuania's fishery sector for 2007–2013 (2006) and Action program of Lithuania's fishery sector for 2007–2013 (2007), these document regulate the development of the sector. Also the areas of activity of Fishery agency of Ministry of agriculture, various planning documents and reports about economical and social condition of fishery sector from different years were analysed.

It was determined that these problems have the biggest impact on fishery sector: complexity of Lithuania's sea fishing management, decrease of quotas for some types of fish, shortening of cod fishing season, fishing in Baltic Sea is conducted with old ships, management of Klaipėda's auction of fishery products, aging workforce.

Perspectives of the sector could be defined in these main directions of activity: strengthening of fishing control, development of fishing infrastructure, optimization of fishing near the shore of the Baltic Sea, modernization of fishing fleet and fish processing industry, increase of their competitiveness in the international markets, execution of fish-culture for the restitution of natural fish resources.

KEY WORDS: *sea fishery, sector, region, perspectives, sustainable development.*

JEL CODES: M100, Q22, Q56.